שבועות שתים פרק ראשון שבועות ד.

מסורת הש"ס

ג) (יבמות ל. וש"נ), ב) (לקמן ל. מכות יח. סוטה ה. זבחים קו. מנחות לו:) עט: (מירוכין לי. פ"ז נח:), ג) (שבת קנד. מירוכין יז: כ"ק עד: סנהדרין פו: מכות יג:), ד) מכות יג:, ה) (כ"ה ז: וש"נ), ו) רש"ל דלשכתן דלתים ליה טעמא דנפשיה דתמיה, ז) [מכות יג:], ח) [כל. רש"ל], ט) [וע' תוספות חולין מג. ד"ה והא], י) ריקנ. יבנ"ן.

תורה אור השלם

ו. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טֻמְאָה אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם:
אוֹ כִי יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם לְכֹל טֻמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ הוּא יָדַע וְאָשֵׁם:
ויקרא ה ב. ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כה לא נלו סי וכו' דלר"ע (אינו חייב בהעלם קדש ומקדש) תל"מ יג"כ ס"ל אינו חייב אלא בהעלם טומאת קדש ומקדש: (ב) תוס' ד"ה מכל וכו' דהוי הסרלמת ולפי ומתני' דפ"ג איירי בהתראת ספק ונעלם מרוייהו סניהל לנו וכו' שאין בו מעשה וי"ל כנ"ל:

מוסף רש"י

אינו חייב אלא אחת. דלדן שבועה מלה על שבועה (לקמן נא. ד"ה) דכיון דנשבע שבועה לשוא, הוה לה שבועה שניה לקיים את המלוה, ומכן בתמניתן דפטור (לקמן כא.), זו היא שבועת ביטוי. דקאמר קרא לבנות כשפתים לרע או להטיב וגו' חו היא שבועת ביטוי שמוציא בשפתיו שלא יאכל אותו בכר, אבל לא גזל מידי לחבריה, אבל שבועת העדות ושבועת הפקדון מגיע על הזדון כשנגה אשם (תחורה ג.), לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. לאזהרת דבר שחייבין עליו מיתת ב"ד (מכות יב.) שלא יעשה בן שמתחייב עליו מיתת ב"ד (ערובין יז. ב"ק עד.), אין לוקין עליו. כשהתרו בו מלקות מלא מיתה. לפי שלא ניתן לאו זה לאזהרת עונש מלקות כשאר לאוין, שהרי הוקרב לחטיהו אשם לא כן לא היה יכול לחייבו מיתה (מכות יב.). למיתת ב"ד הוא עבור שלא לאו (ב"ק עד.) אפילו לא הסרו בו למיתה והתרו בו למלקות, דהשתא לא מיקמיל, אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות (ערובין שם וכריתות פז.). רבי היא ונשיב לה אליבא דתנאי. הוא אמרה למתני' ומיסב מילתיה מדא כחד תנא וחדא כחד תנא (ר"ה ז.) מתני' רבי קתמה לפי דעתו ונשיב מילתיה כי הני תרי תנאי, בחדא אמר שלשה דברים שלו זה כנו ושלו זה כנו (חולין פז.).

עין משפט נר מצוה

בנו א מי' פי"ח מהלי סנהדרין הלכה כ: ין ב מי' פי"ל מהלי שבועות הלכה ה:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אבל וכו' דהשיב התראת ספק אפי' שיבר בנפ"י. לא זכיתי להבין דהתם שעת עבירה הלקיה ובשעה שעיבר בספים אינו הבעיה אלא דמבטל כזה מיקון העבה ויתחייב המלקות לתפיבע בשעה שלקה. כזה לא שיך ההתראה על שעת עיבור בספים דשעה אינו עושה העבירה. וכשלקה היה התראת ספק שמא לא יעבר בספים. אבל הכא דהעבירה אינו על שעת שבועה אלא על שעה שעבר על השבועה דקם בלאו אלא יחל וכיון דאנו דנין לחייבו בהבטלתו ליס לדונו בלאו שיש בו מעשה דעבה הוא יעשה עבירה דהבטלתו ליס עובר על שבועתו שאינו מוכלו. ל"ל ההתראה הוא עתה כשמבטלו ליס ולא הוי התראת ספק ועי"ש:

רבינו חננאל

שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. אינו חייב אלא אחת. וזו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. ודייקי' מינה מדקתני וזו היא זדו דלקי. דעבד מעשה דאכל אבל אוכל הלא אכל לא לקי. ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא. ותו רבי חייבי סתים הכא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו והכא סתים לן לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופשטינן מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וסתם הכי. והדר סבר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וסתם הכי. ונדחת הראשונה דהלכתא כבתראה. ומשנה לא זזה ממקומה. נר' יותנן דאמר כשתמא בתראה. ומקשינן במאי אוקימתה למתני' דהכא דקתני שתים שהן ארבע למלקות ולא לקרבן. מראות נגעים מאי למלקות איכא. ופרקינן כגון דאיכא אחד מאלו ארבע מראות נגעים בראשי אבריו וקצצן שלוקה. כר' אבין דאמר כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה. יציאות השבת לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו. ופרקינן להכי אוקימנא כר' ישמעאל דתניא אחד חייבי [כריתות ואחד חייבי] מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות ארבעים דברי ר' ישמעאל. אבל לר' עקיבא ולמלקות לא כיתיתקא. דהעלמה במלקות ליכא. דהא ליכא מלקות אלא בידיעה והתראה. ותנו הא לקרבן היא דהא קתני בעולה ויורד. אלא אמר רב יוסף רבי היא. ובשבועות סבר לה כר' עקיבא דמחייב אפילו לשעבר. ובידיעות הטומאה סבר לה כר' ישמעאל דמחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.

ד.

אינו חייב אלא אחת. דמאחר שנשבע עליו שבועה לשוא נאסרת עליו וכי הדר מישתבע ה"ל נשבע לקיים את המלוה ומכן לקמן (דף מ.) נשבע לקיים את המלוה ולא קיים פטור משבועת קרבן: **זו היא.** להבא דלקי עלה דהוה לה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי: **אלא מעיקרא סבר לה כו'.** הלכך רבי יוחנן ס"ל כסתמא בתרא דהדר ביה רבי מקמייתא: **ומשנה לא זזה ממקומה.** ומשנה לשונה מע"פ שחזר בו מסתימתה מאחר שפשעה ברוב התלמידים לא היה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפיהם ולבטלה מבית המדרש והניחו את שניהן והמסכיל יבין שאחרונה עיקר שחזר בו מן הראשונה: **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** לאמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות אלא שאם יעבור עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל ואם לא התרה בו קילה והתרה בו מלקות אין דינו ללקות אלא לעונש מלקות כתבו מתחלה. ומשניהן לחכי אוקימנא כרבי ישמעאל דאמר במסכת מכות אלו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אם התרו בו מלקות ולא מיתה מלקין אותו דתניא[1] אחת חייבי כריתות ואחת חייבי מיתות ב"ד יצאן בכלל מלקות מ' דברי רבי ישמעאל: **הא לאו הכי מסוקמא כר"ע.** בתמיה: והא קשיא ידיעות הטומאה כדאמר לעיל (דף ג.) דלר"ע (א) אינו חייב על העלם קדש ומקדש: ומשני **לאו אמרת ר' ישמעאל היא.** דהוי קשיא לן שבועות גבי קרבן ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן לר"ע נמי אי לאו משום קושיא דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דשמעינן ליה לר"ע בפס' מכות (יג.) דאין לוקין עליו אי הוה קשיא לן ידיעות לקרבן הוה מוקמינן לה למלקות כולה מתניתין ור"ע והוה ניחא לן לאוקמה אליבא דר"ע משום דכולהו מתניתין אליבי' דאמרי' (סנהדרין דף פו.) סתם מתני' ר"מ סתם ספרא ר' יהודה סתם תוספתא ר' נחמיה וכולהו אליבא דר"ע ממנו קבלו: **אי הכי.** דמתני' למלקות: **ידיעות.** דמשמע ועכלמו היכי[2] תנן הא התראות מינהו ואין כאן העלם: **הא לא קשיא.** כלומר אם אין לך קושיא אחרת זו יש לתרץ כך: **הכי הוא דהויין.** דאין מלקות אלא מ"כ הזכירו את הטומאה והקודש או את הטומאה והמקדש ותרתי הוא דאיכא מלקות לקודש ומלקות למקדש דכשלמא לקרבן איכא הכא העלם עומאה ואכל קודש וחזר הוא לו העלם עומאה ובא למקדש וחזר הוא לו העלם קודש ונכנס לו וחזר הוא את הטומאה: **ומו ה"נ כטולה ויורד.** והא כמוזד אוקימתה: **אלא אמר רב יוסף.** לעולם לקרבן ודקשיא לן לא רבי ישמעאל ולא ר"ע היא ר' סתמה ואליבא דתנאי. וה"ג בשבועות נסיב לה כר"ע בידיעות נסיב לה כר' ישמעאל. ולא מקשה סתמיהו אלא ה"ק שבועות לר"ע שתים שהן ד' ידיעות לר' ישמעאל שתים שהן ד': **אמריתא לשמעתא כו'.** אני פירכתי שמועה זו של רב יוסף לפני רב כהנא ואמר דהאי נסיב לה אליבא דתנאי דקאמר רב יוסף לא תימא נסיב ולא ס"ל ולא סתמיהו אלא סתמיהו רבי והכי קסבר לה בשבועות כר"ע וידיעות כר' ישמעאל וטעמא דנסיה קאמר: **ונעלם ונעלם שני פעמים.** תרי ונעלם כתיבי גבי טומאת קרבן עולה

אינו חייב אלא אחת זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד זו היא דחייבין על זדונה מכות אבל אוכל ולא אכל לא לקי מכדי האי סתמא והאי סתמא מאי חזי דעביד כי האי סתמא לעביד כי האי סתמא ולטעמיך רבי גופיה היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי אלא מעיקרא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וסתמה והדר סבר אין לוקין עליו וסתמה[3] ומשנה לא זזה ממקומה במאי אוקימתא כר' ישמעאל ולמלקות מראות נגעים מאי מלקות איכא בקוצץ בהרתו וכרבי אבין א"ר אילעא[4] דא"ר אבין א"ר אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה יציאות שבת מאי מלקות איכא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא[5] וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו משום הכי קא מוקמינא כר' ישמעאל[6] דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו הא לאו הכי קיימא כר"ע קשיא ידיעות לאו אמרת רבי ישמעאל היא ולמלקות ר"ע נמי ולמלקות אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה הא לא קשיא תני ידיעות דהתראות אי הכי שתים שהן ארבע תרתי הוא דהויין ותו את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים העלמה למלקות מאי עבידתיה ותו הרי זה בעולה ויורד אלא אמר רב יוסף[7] רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בידיעות נסיב לה כר' ישמעאל בשבועות נסיב לה כר"ע אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר לי לא תימא רבי נסיב לה אליבא דתנאי וליה לא ס"ל אלא רבי טעמיה דנפשיה מפרש[8] דתניא מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתים ת"ל[9] ונעלם ונעלם שני פעמים דברי ר"ע רבי אומר אינו צריך[10] הרי הוא אומר ונעלם

אבל אוכל ולא אכל לא לקי. דלמעט אכלתי ולא אכלתי לא אתי כדאמר בפ"ג (לקמן דף כח: וש"נ) דקתי בלהבא וממעטו להבא ולא אזרוק חזק חייב לכ"ע ולימר נמי דאתי למעוטי נשבע לבטל המלוה דהא קתני לה התם (דף מ.) בריש"א דהך מתני' ול"ת היכי דייק מהכא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלמא טעמא משום דהוי התרתא ספק וי"ל דמשמע ליה דפטור אפילו נשבע על הכבר חזרקו ליס והתרו בו בשעת זריקה ומיהו הא נמי תניא התרתא ספק דמ"ד ביטלו ולא בטלו[1] דתניא התרתא ספק אפילו שיבר בנפיה כפ' כתרא דמכות (דף טו: וש"נ) מ"מ אינו חוש רק למלוה מנא דפליג אמתני' ול"ת ומנגן דפליג דלמא מתני' דהכא אייבי בזורק בכר ליס דהוי התרתא ודאי (ב) ולעולם תרוייהו סבירא להו לוקין על לאו שאין בו מעשה ומתני' דפ"ג (לקמן דף מ:) אייבי בהתרתא ספק וי"ל דמתני' משמע ליה דאייבי כמתני' דלקמן (שם) וכן מייתי לעיל שפיר ממתני' דמותיר בטהור אע"ג דאיכא למימר דפטר משום דיש כהן התרתא ספק דמ"מ אייבי דאיכא דפליג תנא אמתני' דבהאי טעמא דפטר מותיר בטהור יש לפטור הך דמתניתין: **והדר סבר לאו שאין** בו מעשה אין לוקין עליו. ול"ת דבריש אלו טריפות (חולין דף מג.) פריך לר' יוחנן דאמר הלכה כדברי האומר בכזית והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום ומאי פריך והא סתמא בתרא עדיף וי"ל דאלו טריפות ואלו בשירות תרא מילתא היא ולא שייך למימר כהו קמייתא ובתרייתא והר"ר יעקב דאורליינ"ש מיכן דה"פ והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ע"כ סתמא דאלו בשירות סתמא מעלייתא היא דאי סתם גמור הוא אמאי הוצרך לפסוק כוותיה והא"ר יוחנן תרא זימנא דהלכה כסתם משנה[2]: **מראות** נגעים **מאי מלקות איכא.** ואין לומר כגון אם התרו בו שלא ליכנס למקדש ונכנס או שלא לאכול בשר קודש ואכל דא"כ הייו ידיעות הטומאה ואם התרו בו שלא ליכנס בטמאה

ליה ונכנס לפניס ממתיניתא הא אמר בפרק אלו בשרים (פסחים דף מז. וש"נ בתד"ה הכתוב) דלא לקי שהכתוב נתנו לעשה דכתיב בדד ישב אבל אי אייבי לענין קרבן ניחא דיש קרבן לאחר שנטהר מנגעו: **בקוצץ** בהרתו. משמע הכא דאין לוקין אלא על קלינת ד' מראות נגעים וקשה דבפ' ר"ש דמילה (שבת דף קנ: וש"נ) משמע דלקי אף על קלינת נגעים טהורים דאין לרעת דומה את העבודה ופריך[3] ונקלן בהרתו דאמי עשה דעבודה ודמי לאו דקולן בהרתו ומשני מחוסר טבילה התינח נגעים טמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר משמע דלקי אקלינת נגעים טהורים ואומר ריש"ל דהתם נמי לא אייבי אלא בד' מראות וטהורים דקאמר כגון דעמד בעיניו בזה ובזה או כהה וקרי ליה טהורה לפי שאין מוחלט ואין מחוסר טבילה שבכר טבל: **הא** לאו הכי **מתוקמא כר"ע** קשה ידיעות. תימה דהא ודאי אי הוה סבר ר"ע לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו אמאי אייבי כר"ע ולא הוה קשיא ליה ידיעות כיון דלמלקות אייבי מתני' דאיצטריך למימר דסבר תנא דמתניתין לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו וי"ל דקשיא ליה

ידיעות כי מוקמינן מתני' כר"ע אע"ג דמתניתין אייבי למלקות כדמסיק בתר הכי אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה אבל כרבי ישמעאל ולמלקות אמאי שפיר הא דקתני ידיעות דמתני' אייבי בין לקרבן בין למלקות והשתא אמאי שפיר דיש לישב אי הכי דפריך אמאי מוקי כרבי עקיבא ולמלקות דכרבי ישמעאל ולמלקות א"ש כדפרישית: **רבי** עקיבא נמי ולמלקות. ול"ת א"כ סבר ר"ע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כדאמר הגמ' לעיל אליבא דר' ישמעאל והיכי מצי סבר לוקין עליו והא ל"ל דלוקין עליו משום דגמר ממולוקת ש"ר ועדים זוממין דכתיב בפ"ק דתמות (דף כ:) ור"ע דאומר עדים זוממין קנסא הוא לא מצי גמר דאיכא למימר סבר כרב דימי דאמר בפ"ג (לקמן דף כ:) אכלתי ולא אכלתי שבועת שוא היא ולקי עליו מלא יעקב דאמר לעיל דלקי עליו אמי שפיר: ונעלם

[1] (יבמות ל. וש"נ), [2] (לקמן ל. מכות יח. סוטה ה. זבחים קו. מנחות לו:) עט: (מירוכין לי. פ"ז נח:), [3] (שבת קנד. מירוכין יז: כ"ק עד: סנהדרין פו: מכות יג:), [4] מכות יג:, [5] (כ"ה ז: וש"נ), [6] רש"ל דלשכתן דלתים ליה טעמא דנפשיה דתמיה, [7] [מכות יג:], [8] [כל. רש"ל], [9] [וע' תוספות חולין מג. ד"ה והא], [10] ריקנ. יבנ"ן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com